

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE ANGLOSASKÉ AMERIKY

7. přednáška
Kanada

Základní údaje

- 9 976 000 km² (druhý největší stát světa)
- 35,9 mil. obyvatel (2015), 3,4 obyv./km²
- Nezávislá konstituční federativní monarchie
- člen britského Společenství, v personální unii se Spojeným královstvím
- Federace 10 provincií a 3 federálních teritorií

Název Kanady

- Název **Canada** pochází od indiánů (česky vesnice, osídlení)
- V roce 1535 použili indiáni toto slovo pro označení jedné ze svých osad v rozhovoru s Jacquesem Cartierem, ten je pochopil jako označení celého území
- Od roku 1547 se toto označení začalo objevovat na mapách jako označení rozsáhlé okolní oblasti

Rozměry

nárokuje od roku 1925

60°–141° z. d.

Cape Columbia

83°07' s. š.

760 km

Alert

nejsevernější trvalé sídlo planety

141° z. d.

4 600 km

5 200 km

Cape Spear

52°37' z. d.

49° s. š.

Middle Island, 41°41' s. š.

- CANADA – Political**
- International boundary
  - International boundary (disputed)
  - 370 km Exclusive Economic Zone (EEZ) boundary
  - Provincial/territorial boundary
- Alberta**
☆ Ottawa National capital
◇ Regina Provincial/territorial capital
● Kamloops Other locale

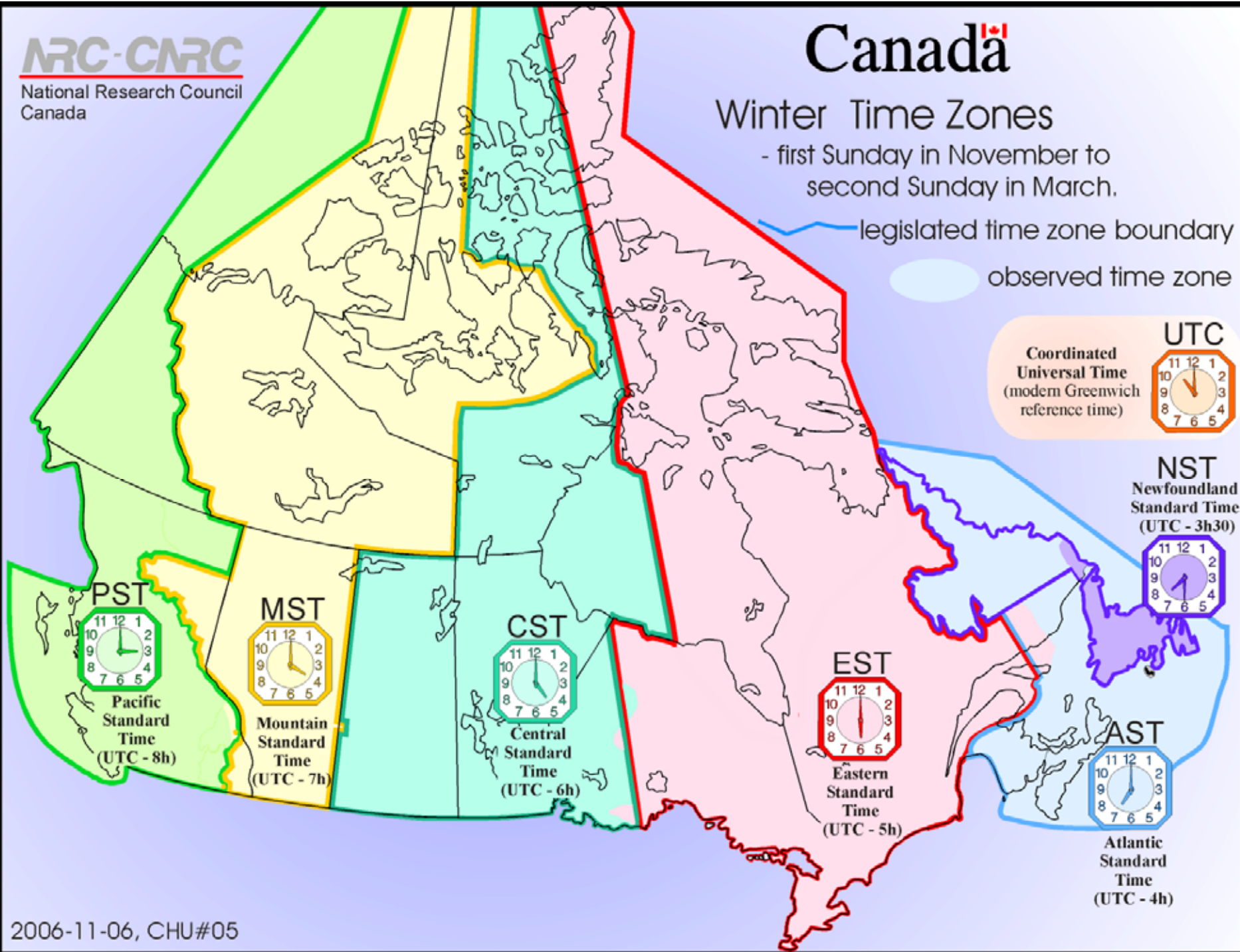
Canada

Winter Time Zones

- first Sunday in November to
second Sunday in March.

— legislated time zone boundary

○ observed time zone

UTC
Coordinated
Universal Time
(modern Greenwich
reference time)

NST
Newfoundland
Standard Time
(UTC - 3h30)

PST
Pacific
Standard
Time
(UTC - 8h)

MST
Mountain
Standard
Time
(UTC - 7h)

CST
Central
Standard
Time
(UTC - 6h)

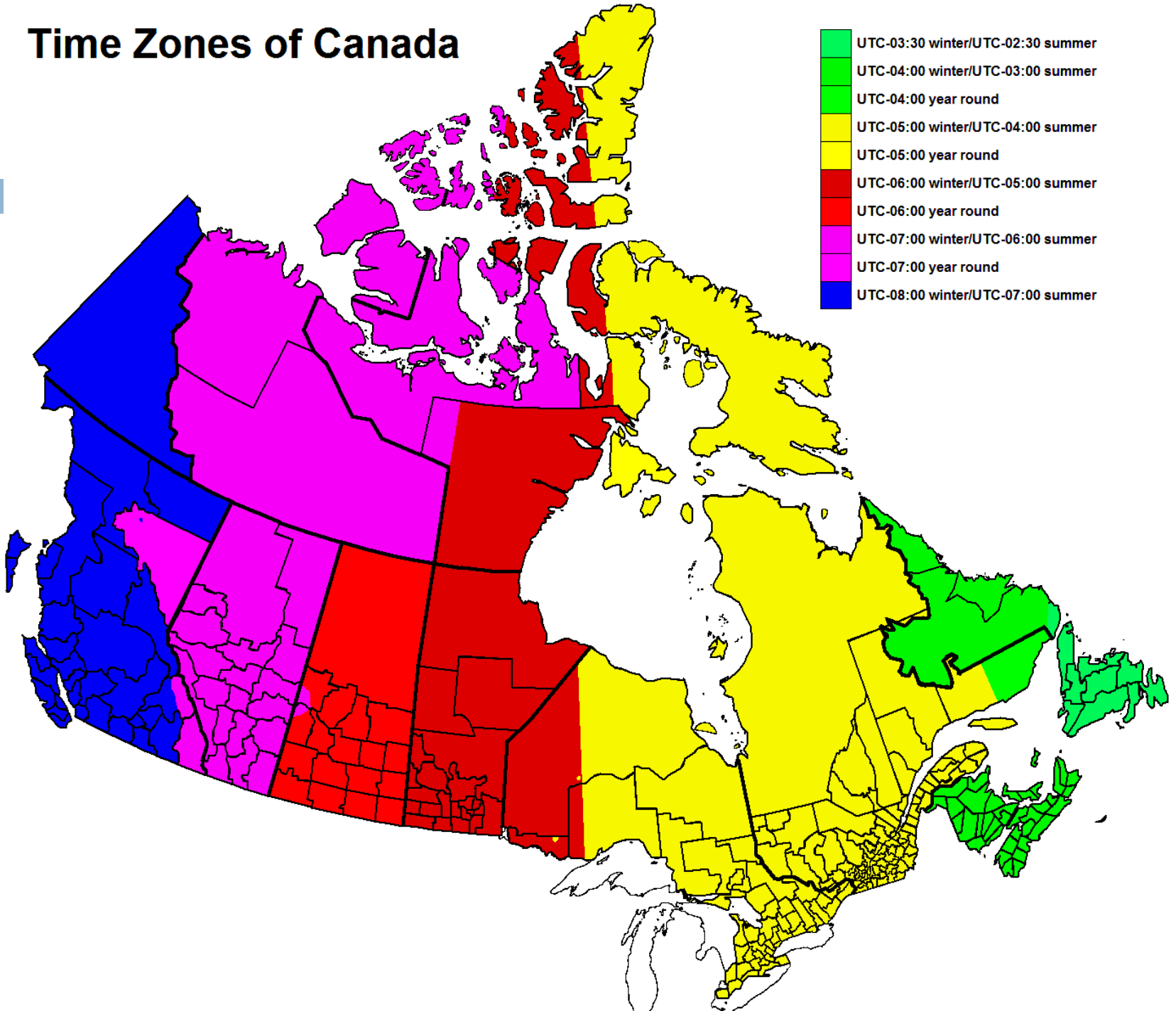
EST
Eastern
Standard
Time
(UTC - 5h)

AST
Atlantic
Standard
Time
(UTC - 4h)

Time Zones of Canada

Před příchodem Evropanů ...

2 odlišné skupiny domorodců:

- Indiáni

- přišli na území Kanady cca před 30 tis. let
- v 15. století kolem 220 tis. lidí
- Většinou kočovní lovci, zemědělstvím se živilo jen Irokézové na JV a některé kmeny na západním pobřeží

- Inuité (dříve Eskymáci – dnes je toto označení vnímáno jako nadávka)

- Přišli později, od Indiánů se lišili kulturně i rasově
- V 15. století kolem 25 tis. lidí

Evropané

- Na přelomu 10. a 11. století Vikingové (jistá je jejich přítomnost na Newfoundlandu), jejich osídlení existovalo jen krátce a z dlouhodobého hlediska nemělo význam
- „podruhé“ objevil území dnešní Kanady pro Evropu v roce 1497 **John Cabot / Giovanni Caboto** (opět Newfoundland, Labrador)
- Zpočátku malý zájem o kolonizaci (nebyla známa naleziště drahých kovů), pobřeží navštěvovali především rybáři a obchodníci s kožešinami

Evropané

- 1534: pobřeží Newfoundlandu a záliv svatého Vavřince podrobně prozkoumal **Jacques Cartier**
- Cartierovy výpravy (celkem 3) otevřely cestu francouzské kolonizaci
- První dlouhodobé evropské osídlení zde založili Francouzi:
  - ▣ Port-Royal (1605)
  - ▣ Québec (1608)
- Angličané založili první trvalé osady v roce 1610 v oblasti Newfoundlandu

Jacques Cartier

Francouzské a britské kolonie

- Základnou francouzské přítomnosti se postupně stalo okolí řeky sv. Vavřince a oblast severně od velkých jezer – kolonie **Nová Francie**
- **Britové** založili kolonie na Newfoundlandu, v Novém Skotsku a na okolních ostrovech, ale ve srovnání s 13 koloniemi na východním pobřeží dnešních USA byly tyto osady na okraji zájmu
- rozsáhlé severní a západní oblasti dnešní Kanady kolonizovala od roku 1670–1859 anglická soukromá **Společnost Hudsonova zálivu** (*Hudson Bay Company*, tzv. Země prince Ruperta)

Francouzské a britské kolonie

- v letech 1689–1763 došlo k tzv. francouzským a indiánským válkám, které vyústily v zánik francouzské moci v Kanadě (až na drobné území St. Pierre a Miquelon), **francouzské kolonie převzala Británie**, území začalo být označováno jako Provincie Quebec / Québec
- V praxi značné potíže s postavením katolického frankofonního obyvatelstva, proto **v roce 1774 schválen tzv. zákon o Quebecu (*The Quebec Act*)**, který umožňoval na území provincie Quebec katolické náboženství, francouzský právní systém a francouzštinu jako úřední jazyk

Britská Kanada

- Za americké války za nezávislost se Kanada nepřipojila k povstání 13 kolonií, stala se cílovou zemí desítek tisíc loajalistů odcházejících z území dnešních USA
- Důsledkem byla změna etnické struktury části Quebecu, v oblasti Velkých jezer převládli anglicky mluvících protestanti

Britská Kanada

- To nakonec vyústilo k rozdělení území na dvě kolonie:
  - ▣ převážně anglofonní **Horní Kanada** (*Upper Canada*) – v této kolonii byla zrušena platnost zákona o Quebecu
  - ▣ převážně frankofonní **Dolní Kanada** (*Lower Canada*)
  - ▣ Společně se označovaly obě kolonie jako **Kanady** (*The Canadas*)
- 1812–1815 snaha USA dobýt Horní i Dolní Kanadu, jejich vpády byly odraženy (součást anglo-americké války)
  - ▣ indiánské obyvatelstvo podporovalo Brity
  - ▣ anglofonní kolonisté také podporovali Brity
  - ▣ Francouzští obyvatelé se bojů neúčastnili

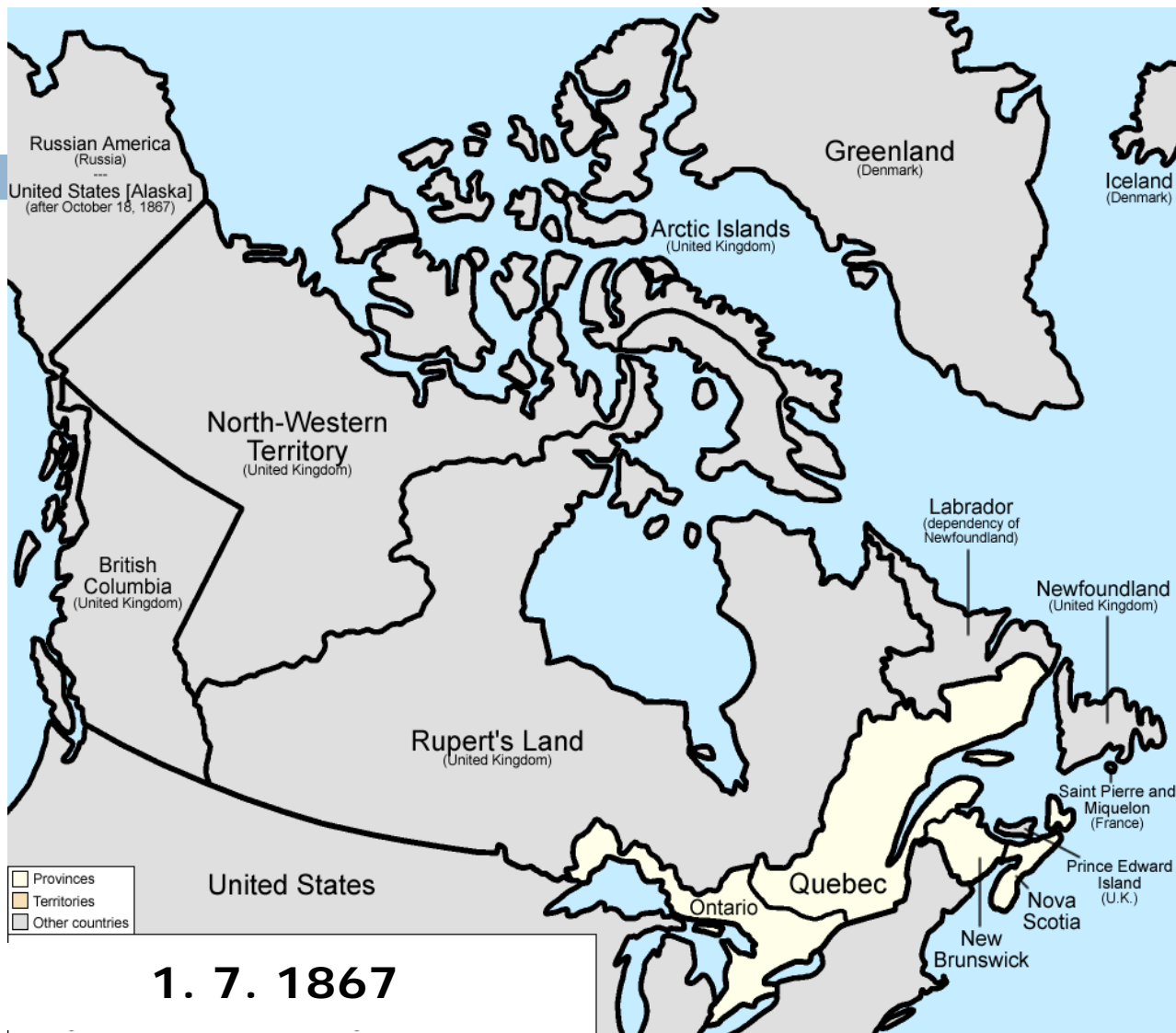

Kanadské dominium

- V roce 1837 povstání části francouzského obyvatelstva, po jeho potlačení se Británie rozhodla vytvořit za Horní a Dolní Kanady jeden celek: v roce 1841 byly obě Kanady sjednoceny pod názvem **Sjednocená kanadská provincie** (*United Province of Canada*)
- V roce 1846 ukončeny územní spory s USA, smlouva o Oregonu, za hranici na západě byla určena rovnoběžka 49° s. š.
- V 19. století prudký růst kanadské populace (imigraci z Evropy i vysoká porodnost), osidlování kanadského vnitrozemí a zakládání nových kolonií **Vancouver** a **Britská Kolumbie**.

Kanadské dominium

- V roce 1867 byl přijat zákon o Britské Severní Americe, který sjednotil britské severoamerické kolonie Sjednocená provincie Kanada, Nové Skotsko a Nový Brunšvik v jediné, už do značné míry autonomní **Kanadské dominium**
- Území prodělalo několik vnitřních reorganizací (zejména obnovení Horní Kanady – pod názvem Ontario – a Dolní Kanady – pod názvem Québec / Quebec a postupné zvyšování počtu členských provincií) a také se územně rozšiřovalo:
  - 1870: připojení Rupertovy země a Severozápadních teritorií, 1871: připojení Britské Kolumbie, 1873: připojení ostr. Prince Edwarda, 1880: připojení Britských Arktických ostrovů, 1949: připojen Newfoundland a východní Labrador

Vytvoření Kanadského dominia 4 provincie

Připojení většiny zbylých britských držav ke Kanadě
Území začleněno jako provincie Manitoba a Severozápadní území

Připojení Britské Kolumbie jako 6. provincie

Ostrov Prince Edvarda připojen jako 7. provincie

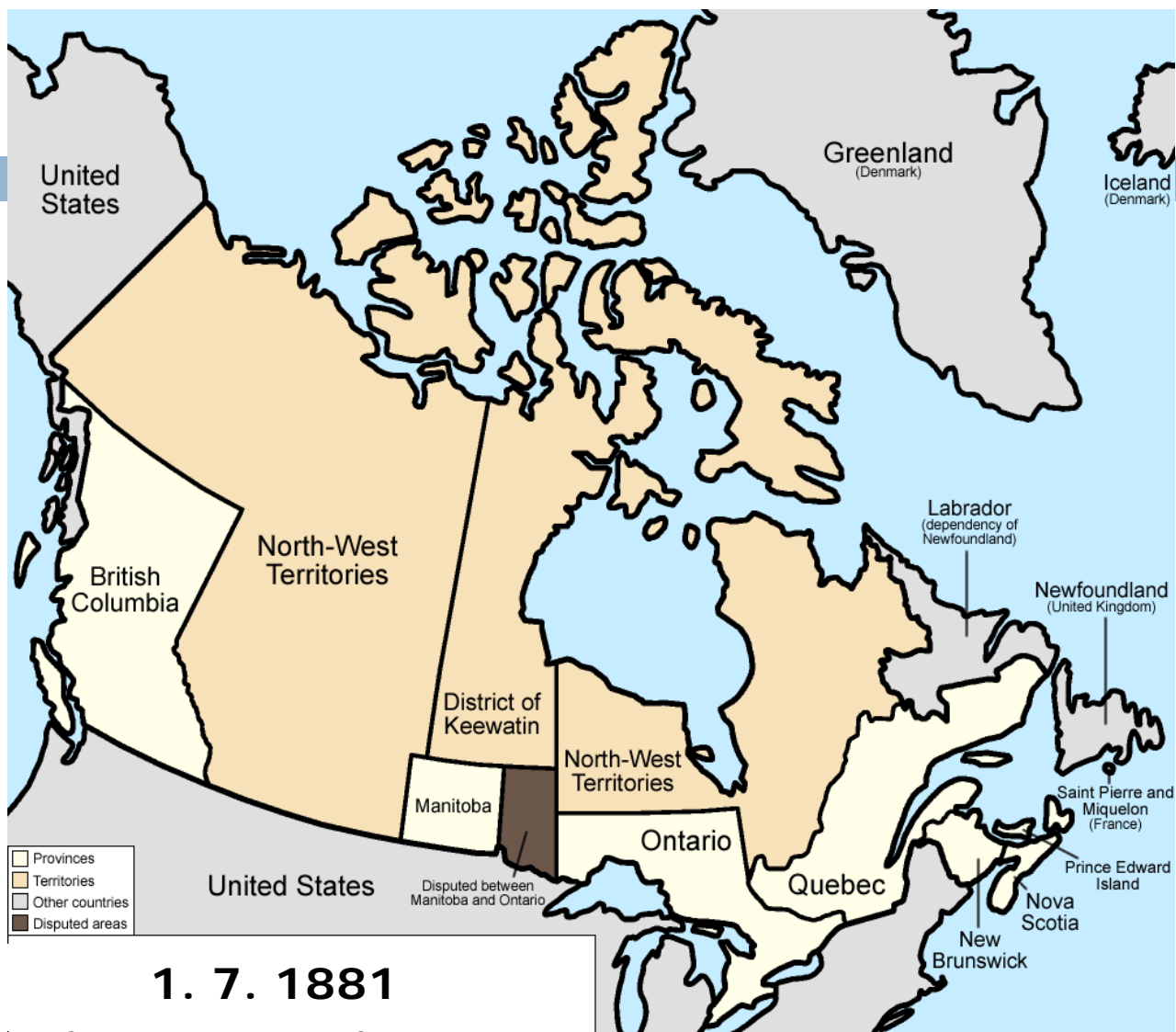
Rozšíření území Ontaria na sever k 51° s. š.

Vyčlenění Distriktu Keewatin ze Severozápadních teritorií

Připojení Arktických ostrovů, začleněny do Severozápadních teritorií

Rozšíření území Manitoby, východní hranice s Ontariem nebyla přesně definována

Část Distriktu Keewatin připojena k Severozápadním teritoriím

**Rozšíření území Ontaria na západ a na sever,
vyřešení územního sporu s Manitobou**

Posun hranic Distriktu Keewatin na západ

Vytvoření Teritoria Yukon, rozšíření území Quebecu na sever

Úprava hranic Teritoria Yukon

Vyčlenění provincií Alberta a Saskatchewan ze Severozápadních teritorií, Distrikt Keewatin připojen k Severozápadním teritoriím (1906)

Rozšíření území Manitoby, Ontaria a Quebecu na sever

Úprava hranic s Dominiem Newfoundland

Připojení Dominia Newfoundland jako 10. provincie

Vyčlenění teritoria Nunavut ze Severozápadních teritorií

Přejmenování provincie Newfoundland na Newfoundland a Labrador

Přejmenování Teritoria Yukon na Yukon

Úřední název státu

- Vyvíjel se i název státu:
  - ▣ V roce 1867 se Kanada stala konfederací a britským dominiem, přičemž oficiálně byla označována jako **Kanadské dominium** (*Dominion of Canada*) nebo **Kanadská konfederace** (*Canadian Confederation*)
  - ▣ v roce 1982 bylo označení dominium vypuštěno, úřední název je nyní (pouze) **Kanada** (*Canada*)

Co bylo dominium (*dominion*)?

- Kanada byla prvním státem, který od Británie tento statut dostal (později přibyla Austrálie, Nový Zéland, Jihoafrická unie, ad.)
- Původně zcela samosprávné území, Británie ale nadále kontrolovala zahraniční politiku a soudní systém (např. tím, že Británie vstoupila do 1. světové války se automaticky do války zapojila i její dominia)
- Postupně se ale okruh britských pravomocí zužoval
- 1919 Kanada a ostatní dominia sama za sebe vstoupila do Společnosti národů
- 1931 Westminsterský statut (*Statute of Westminster*) udělil dominiím plnou suverenitu i v zahraniční politice – panovník Spojeného království si ale zachoval postavení hlavy státu

Kanada po 2. světové válce

- Charakteristická je stále větší ekonomická integrace mezi Kanadou a USA
- 1987 **Kanadsko-americká dohoda o volném obchodu** (*Canada-United States Free Trade Agreement*), která vytvořila zónu volného obchodu
- později (1994) do ní bylo zapojeno i Mexiko, čímž vznikla **Severoamerická dohoda o volném obchodu** (*North American Free Trade Agreement, NAFTA*)

Kanada po 2. světové válce

- Toto propojování ekonomik nemá jednoznačné ohlasy na kanadské straně:
  - ▣ snahy integraci obou zemí posílit (existuje zde signifikantní skupina usilující o vytvoření tzv. Severoamerické unie)
  - ▣ Poměrně hlasití jsou ale i odpůrci
- Problém je diskutován zejména v souvislosti s quebeckým separatismem (odtržení Quebecu by narušilo kompaktnost kanadského území), jisté odstředivé tendence jsou i ve čtyřech západních provinciích

Politické poměry

- Ústavu získala země až v roce 1982
  - ▣ do té doby byl základem právního řádu zákon o Britské Severní Americe (*British North America Act*) z roku 1867
- Ústava prohlašuje stát za zcela nezávislý a ruší poslední formální svazky s Británií
- Kanada zůstává nadále v personální unii se Spojeným královstvím (mají společnou hlavu státu – královnu Alžbětu II.)
  - ▣ Státy jsou na sobě naprosto nezávislé, „pouze“ zastává úřad kanadské královny a královny Spojeného království jedna a táž osoba
  - ▣ Pro výkon funkcí hlavy státu zastupuje královnu generální guvernér (královna ho jmenuje na návrh vlády)

Zákonodárná moc

- Politické instituce kopírují britský model
- **Kanadský parlament** je složen ze dvou komor:
  - 338členná volená dolní komora **Sněmovna lidu (The House of Commons)**
  - 105členná jmenovaná horní komora **Senát (The Senate)**
- Každý ze členů Sněmovny lidu je volen většinovým volebním systémem na 5 let
- Členové senátu (křesla jsou přidělována na regionálním základě) jsou vybíráni premiérem a formálně jmenováni generálním guvernérem, svou funkci zastávají až do dosažení věku 75 let

Politické strany

- Standardní systém politických stran, do parlamentu se zpravidla dostávají 3–4 (konzervativci, liberálové a třetí strana – na této pozici se ale v čase střídají různá uskupení):
  - ▣ **Konzervativní strana Kanady** (*Conservative Party of Canada / Parti conservateur du Canada*) – tradičně ji volili protestanti a města, v dnešní podobě vznikla spojením „východokanadské“ Pokrokové konzervativní strany a „západokanadské“ Kanadské aliance v roce 2003, prosazuje posílení provincií na úkor federace, pravicová
  - ▣ **Liberální strana Kanady** (*Liberal Party of Canada / Parti libéral du Canada*) – tradičně ji volili katolíci a venkov, prosazuje silnější federaci, centristická, existuje nepřetržitě už od roku 1867, většinu 20. století u moci

- ▣ **Nová demokratická strana** (*New Democratic Party / Nouveau Parti démocratique*) – založena 1961 na bázi několika odborových svazů, sociálně demokratická, člen Socialistické internacionály, má i podporu liberálních protestantů, udržuje si 10–15% podporu
- ▣ **Québecký blok** (*Bloc Québécois*) – federální strana založená v roce 1990, separatistická, levicová, propaguje oddělení / větší autonomii frankofonních oblastí země, má stabilní podporu v Quebecu (40–45%, celostátně 10–15%)*

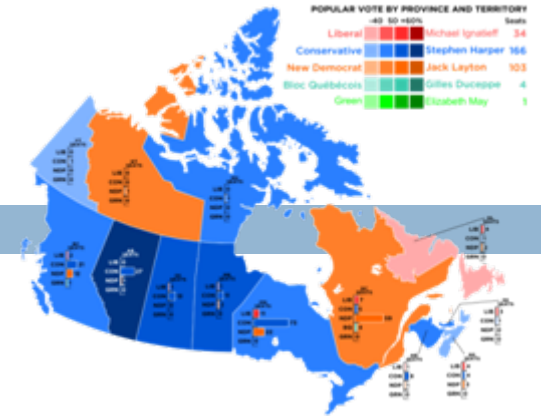
* kandiduje jen ve federálních volbách, v provinčních kandiduje organizačně oddělená (ale personálně propojená) **Québecká strana** (Parti Québécois), ta není územní organizací Bloku

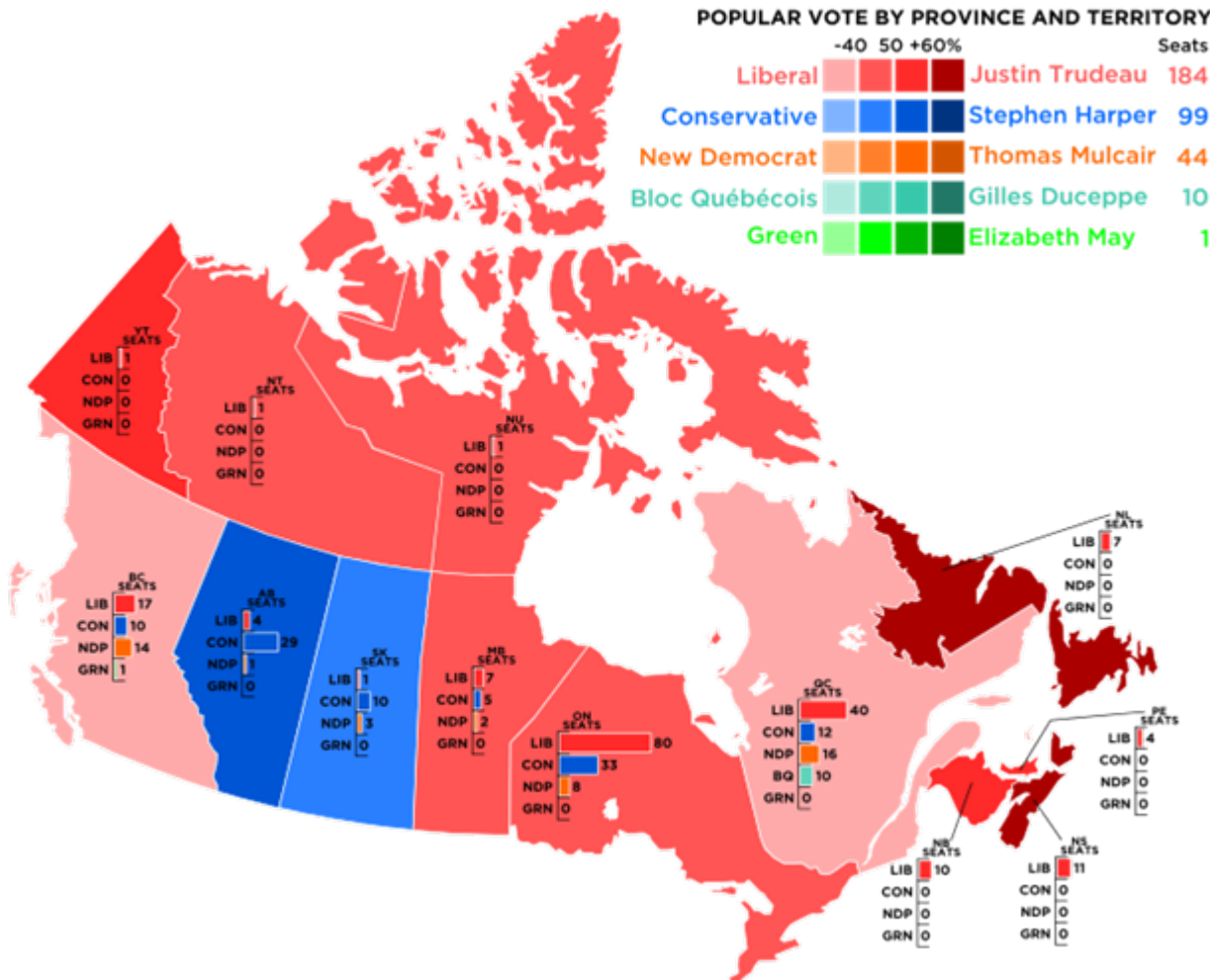
Volby Sněmovny lidu 2015

	<i>strana</i>	<i>vůdce</i>	<i>počet poslanců 2011 (2008)</i>
	Liberal Party of Canada	Justin Trudeau	184
	Conservative Party of Canada	Stephen Harper	99
	New Democratic Party	Tom Mulcair	44
	Bloc Québécois	Gilles Duceppe	10
	Green	Elizabeth May	1
	celkem		338

Regionální rozdíly

(volby 2011)

Generální guvernér

- Formální hlava státu, zástupce královny, jmenovaný na doporučení premiéra
- Má spíše symbolickou roli
- Od r. 2010 jím je **David Johnston**
- Post je často obsazován příslušníky menšin, předchůdkyněmi Johnstona byly:
  - ▣ **Michaëlle Jeanová**, dcera imigrantů z Haiti, narodila se ještě v Port-au-Prince
  - ▣ **伍冰枝 / Adrienne Clarksonová** pocházející z Hongkongu

David Johnston

Vláda

- Od roku 2006 vládne **Stephen Harper** z Konzervativní strany Kanady (2006–2011 menšinová, 2011–2015 většinová vláda), 2015 prohrál volby

Federace

- Kanada je federací 10 provincií, ústřední vláda spravuje ještě 3 teritoria
- Federace je historicky založena na národním principu (řešila vztahy mezi Horní a Dolní Kanadou), dnes převažují jednotky založené na územním principu
- Provincie jsou značně velikostně (rozloha, počet obyvatel) nevyrovnané
- Obecně mají provincie poměrně silné pravomoci a práva
- Ústavně není řešena otázka možnosti vystoupení z federace, přes opačné stanovisko nejvyššího soudu z roku 1997 se ale všeobecně uznává právo provincií tento krok učinit (zejména v souvislosti s provincií Québec / Quebec)

Federace

- provincie jsou mj. zodpovědné za většinu sociálních programů v Kanadě a společně soustředí více finančních prostředků než federální vláda
  - ▣ Důsledek: sociální systém státu není jednotný
- Federální vláda provádí tzv. vyrovnávací platby, které přesouvají finanční prostředky od bohatších provincií do rozpočtů provincií chudších
  - ▣ Důsledek: pro některé provincie je členství v kanadské federaci výhodnější než pro jiné

Québec / Quebec

- Největší kanadská provincie (15 % území Kanady, 1,5 mil. km²)
- Od dob francouzské kolonizace si zachovává většina obyvatel jako hlavní jazyk francouzštinu (80 %, z nich 1/2 je bilingvních – s angličtinu) a římskokatolickou víru (86 %)
  - ▣ Jde o důsledek fr. koloniální politiky: do Ameriky se mohli stěhovat jen katolíci
- První velký pokles podílu frankofonního obyvatelstva přineslo osamostatnění USA (území s anglofonní většinou později vyčleněno)
- Po druhé sv. válce tzv. tichá revoluce, vlivem silné imigrace zřetelně poklesl podíl francouzsky mluvících obyvatel a došlo k výrazné sekularizaci společnosti (církve např. ztratila kontrolu nad školstvím)
- Společenské a politické změny v 60. a 70. letech vedly k prudkému nárůstu autonomistických a separatistických snah

Québec / Quebec

- dvě referenda o osamostatnění:
  - 1980 jednoznačně proti (60 : 40)
  - 1995 velmi těsně proti (pro odtržení 49,4 % hlasujících, frankofonní obyvatelstvo tvoří v provincii 80 %, čili o neúspěchu referenda rozhodly menšiny)
- 1997 Kanadský nejvyšší soud vydal stanovisko, že Québec nemá právo na jednostranné vyhlášení nezávislosti
- separatistické hnutí stále aktivní, soustřeďuje se ale na otázku zvláštního postavení provincie v rámci federace
- Zdá se, že by se mohli Quebečané spokojit s postavením zvláštního společenství uvnitř Kanady:
  - V roce 2003 uznala federální vláda Québec za „zvláštní společenství“ (*distinct society*)
  - V roce 2006 parlament deklaroval Quebečany za „národ“ (jediné společenství, kterému byl v Kanadě přiznán tento status, problém je, že to nemá žádný reálný obsah; *nation within a united Canada*)

Struktura federace

Obyvatelstvo – odkud přišli?

- Státní znak kombinuje znaky hlavních zdrojových zemí: Anglie, Skotska, Irsko (polovina obyvatelstva) a Francie (čtvrtina)

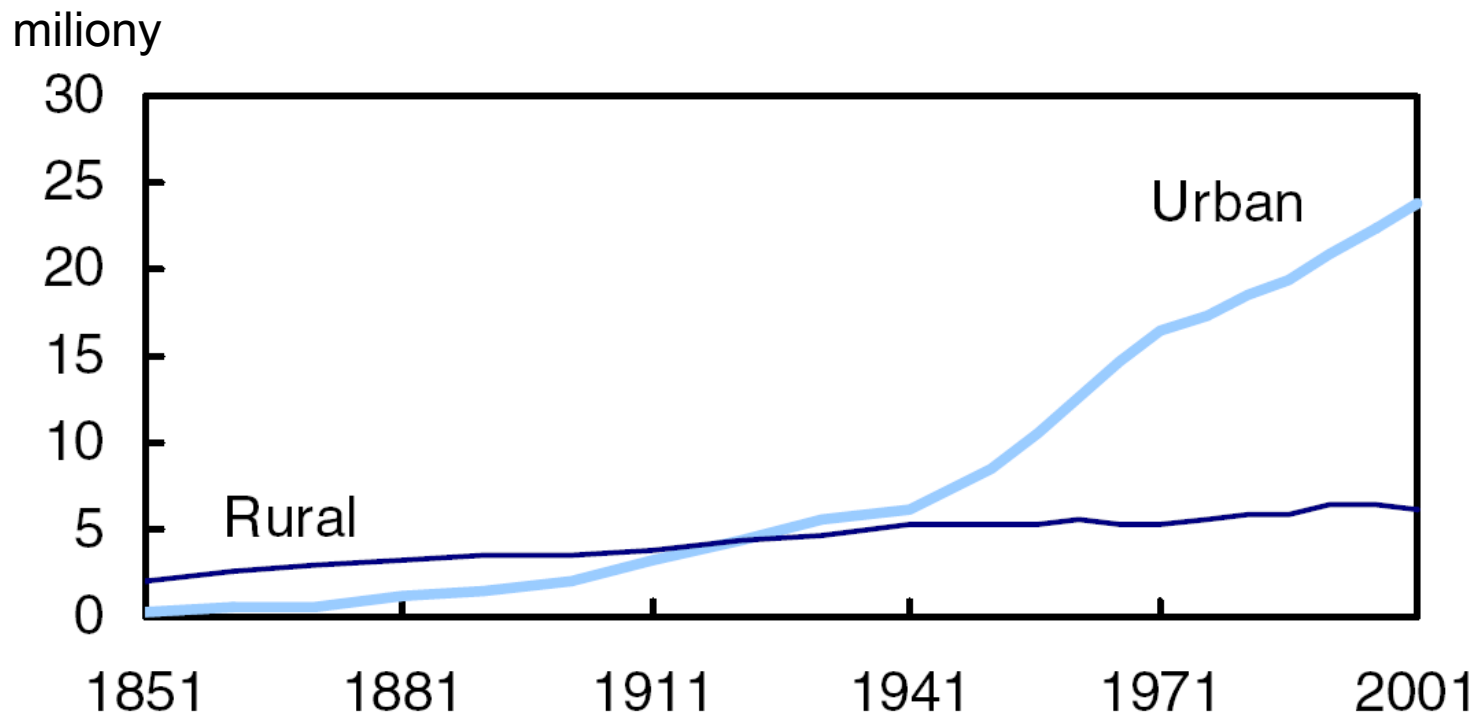

Obyvatelstvo

- 35,9 mil. obyvatel (2015)
- Hustota osídlení kanadského území je 3,4 obyvatel/km² (jedna z nejnižších na světě)
- rozmístění obyvatelstva je velmi nerovnoměrné:
  - ▣ do 150 km od hranic USA žije 72,0 % obyvatel
  - ▣ jižně od 49° s. š. žije 70,0 % obyvatel
  - ▣ přes 60 % obyvatelstva žije mezi Velkými jezery a řekou Sv. Vavřince v pásu mezi Windsorem v Ontariu a městem Québec.
- růst počtu obyvatel zajišťuje především imigrace, menší část přirozený přírůstek

Největší městské aglomerace

- Leží hlavně v oblasti Velkých jezer a povodí řeky sv. Vavřince (Montréal / Montreal, Toronto)
- Jihozápadní část pobřeží (Vancouver)
- V préríjních oblastech města, která vznikla jako administrativní a obchodní centra, později se z nich staly i průmyslové uzly (Winnipeg, Regina, Edmonton, Saskatoon, Calgary)

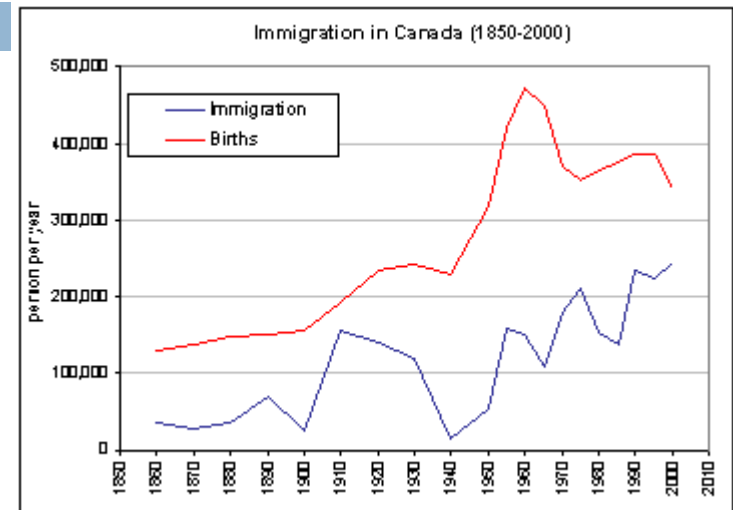

Zdroj: 2006 Canada at a Glance

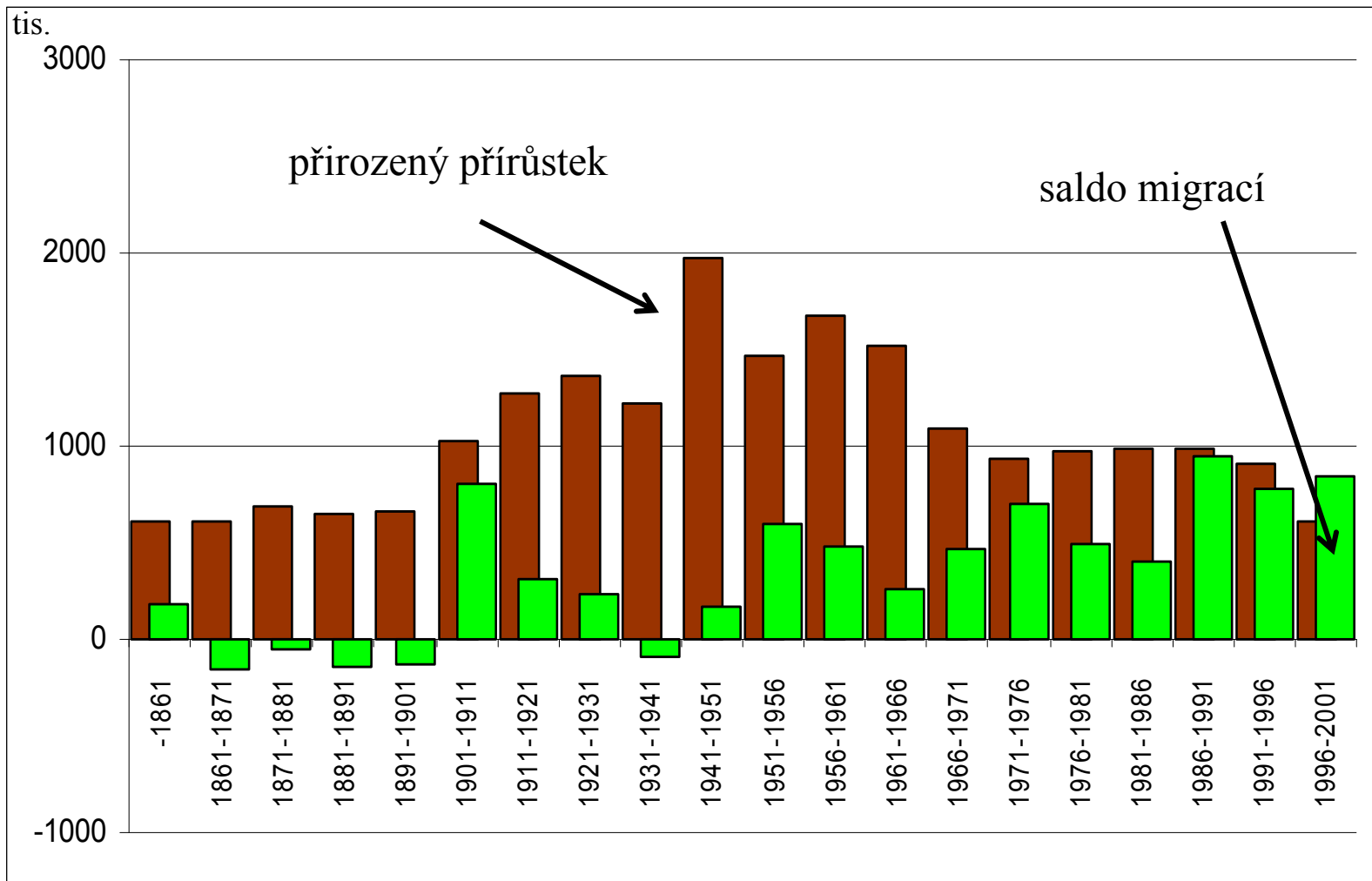

Imigrace

- Kanada je klasickou imigrační zemí, roční imigrace se prakticky vyrovnává s porodností
- Imigrace je regulovaná:
  - ▣ Sjednocování rodin (má přednost)
  - ▣ Uprchlíci (má přednost)
  - ▣ Nezávislí migranti (podléhá výběru podle schopností a žádoucí kvalifikace)
- Migrace se výrazně podílí na růstu diverzity kanadské populace
- Jen v roce 2004 přišlo do Kanady 236 tis. imigrantů (37 tis. z Číny, 28 tis. z Indie, 14. tis. Filipíny, 13 tis. Pákistán, 6 tis. Írán, 6 tis. USA, 6 tis. Rumunsko, po 5 tis. Spojené království, Jižní Korea a Kolumbie)
- Silná je i emigrace (hlavně do USA)

Vývoj migrací

Etnické složení

- Kanada je etnicky velice různorodá, migranti si uchovávají povědomí svého etnického původu i několik generací
- Ve sčítání se zjišťuje etnické složení na základě deklarace sčítané osoby, je možná volba i většího množství etnických původů
- Při sčítání v roce 2001 existovalo 34 etnických skupin, k nimž se hlásí minimálně 100 000 obyvatel:
  - ▣ Největší takto definované etnické skupiny jsou Kanad'ané (39,4 %), Angličané (20,2 %), Francouzi (15,8 %), Skotové (14,0 %), Irové (12,9 %), Němci (9,3 %), Italové (4,3 %), Číňané (3,7 %), Ukrajinci (3,6 %) a indiáni (3,4 %) – součet přesahuje 100% (je možné přihlásit se k více skupinám současně)
- Samostatně se zjišťují tzv. **viditelné menšiny**, v roce 2011 k nim patřilo 19,1 % obyvatel (v Torontu 49 % a Vancouveru 52 %;)

Domorodé komunity

- Rozlišují se 3 skupiny domorodého obyvatelstva (*aboriginal peoples*):
  - **Inuité** jsou soustředěni zejména na severu ve svých tradičních, pro bělochy nehostinných oblastech
  - **Indiáni** ve středu a na jihu země,
  - **Métisové** hlavně v prérijních provinciích
- populace těchto tří původních etnik roste dvakrát rychleji než zbytek kanadské populace, v současnosti 1,4 mil. lidí (4,3 % obyvatelstva)
- Většinou nižší sociální status

Domorodci

- Vztah k domorodcům se řídil systémem smluv, později i speciálním indiánským zákonem (1876 – upravoval systém rezervací), od 1982 zakotvena práva domorodců i v ústavě, rezervace jsou poměrně malé
- 50. a 60. léta 20. století: pokus o asimilaci, domorodci „včlenění“ do společnosti (např. teprve v roce 1960 dostali volební právo do federálního parlamentu), ale např. děti donuceny navštěvovat internátní školy (v roce 2008 se Kanada za tento systém omluvila)
- 1995 oznámena politika práva domorodců na samosprávu – větší komunity postupně dostávají postavení autonomních komunit (např. teritorium Nunavut)

Inuité

- V Kanadě kolem 60 tis.
- V Kanadě se používá výlučně označení Inuité (sg. **Inuk**, plurál **Inuit**)
- V USA pak označení Eskymáci (sg. **Eskimo**, pl. **Eskimos**)

Indiáni

- V Kanadě označováni jako ***First Nations***, označení Indián je považováno za hanlivé
- část v rezervacích (velmi malé, je jich asi 2 tisíce)
- kolem 850 tis. lidí

Métisové

- Métis (angl.: [meiti:], franc.: [me'tsis])
- 450 tis.
- Jde o indiánsko-bělošské míšence (potomky francouzských a skotských otců a indiánských matek)
  - ▣ Většina z nich se následně asimilovala do bělošské společnosti (1/2 bělošské populace západní Kanady má nějaké indiánské předky)
  - ▣ část ale vytvořila svébytnou kulturu
  - ▣ po začlenění jejich tradičních území do Kanady se dostávali do konfliktů s novými osadníky
  - ▣ 30. léta: první nároky na půdu, za zvláštní komunitu uznáni až v roce 1982 v ústavě

Louis David Riel
(1844–1885),
bojovník za práva
Métisů, zakladatel
provincie Manitoba

Jazyky Métisů

- většina používá jako hlavní jazyk tzv. métiskou francouzštinu, velmi často jsou bilingvní (s angličtinou)
- malá část dodnes užívá jazyky indiánské nebo jazyk **michif** – zcela unikátní smíšenina jazyka cree a francouzštiny:
  - ▣ odlišná výslovnost elementů z fr. a z cree
  - ▣ Většinou podstatná jména z francouzštiny a slovesa a gramatika z jazyka cree

Michif – ukázka

- Toñ Periinaan, dañ li syel
kayaayeen kiichitwaawan toñ noo.
Kiiya kaaniikaanishtaman
peetoteiie kaandawheetaman
taatochiikateew ota dañ la ter
taapishkoch dañ li syel. Miinaan
anoch moñ paeñiinaan
poneeiiminaan kamachitotamaak,
niishtanaan nkaponeemaanaanik
anikee kaakiimaiitotaakoyaakuk
kayakochii'inaan, maaka
pashpii'inaan aayik ochi
maachiishiiweepishiwin.
Kaaniikaaniishtamawiiak,
kishokishiiwin, kaakichiteemiik kiiya
aniie, anoch ekwa takiine. Answichil.
- Notre Père, qui est aux cieux, Que
ton nom soit sanctifié, Que ton
règne vienne, Que ta volonté soit
faite Sur la terre comme au ciel.
Donne-nous aujourd'hui notre pain
de ce jour Pardonne-nous nos
offenses, Comme nous pardonnons
aussi à ceux qui nous ont offensés,
Et ne nous soumet pas à la
tentation, Mais délivre-nous du
mal.[Car c'est à toi
qu'appartiennent le règne, la
puissance et la gloire pour les
siècles des siècles.] Amen.

Náboženské poměry

- Většina obyvatel Kanady (67,3 %; 2011) se hlásí ke křesťanství, podíl se ale trvale snižuje
  - ▣ nejsilnější církví je římskokatolická církev, ke které se hlásí 38,7 % kanadské populace (v Québecu téměř 75 %)
  - ▣ největší protestantskou denominací (celkem 22,4) je Sjednocená kanadská církev (6,1 %), následuje ji anglikánská církev (5,0 %), presbyteriáni, baptisté, luteráni
- z nekřesťanských náboženství je nejvýznamnější islám (3,2 %)
- bez vyznání je 23,9 % obyvatel, víra je často pouze formální
- Zastoupení různých vyznání není rovnoměrné – katolická církev má silnou pozici nejen v Québecu, ale obecně i mezi obyvatelstvem irského, francouzského a jihoevropského původu

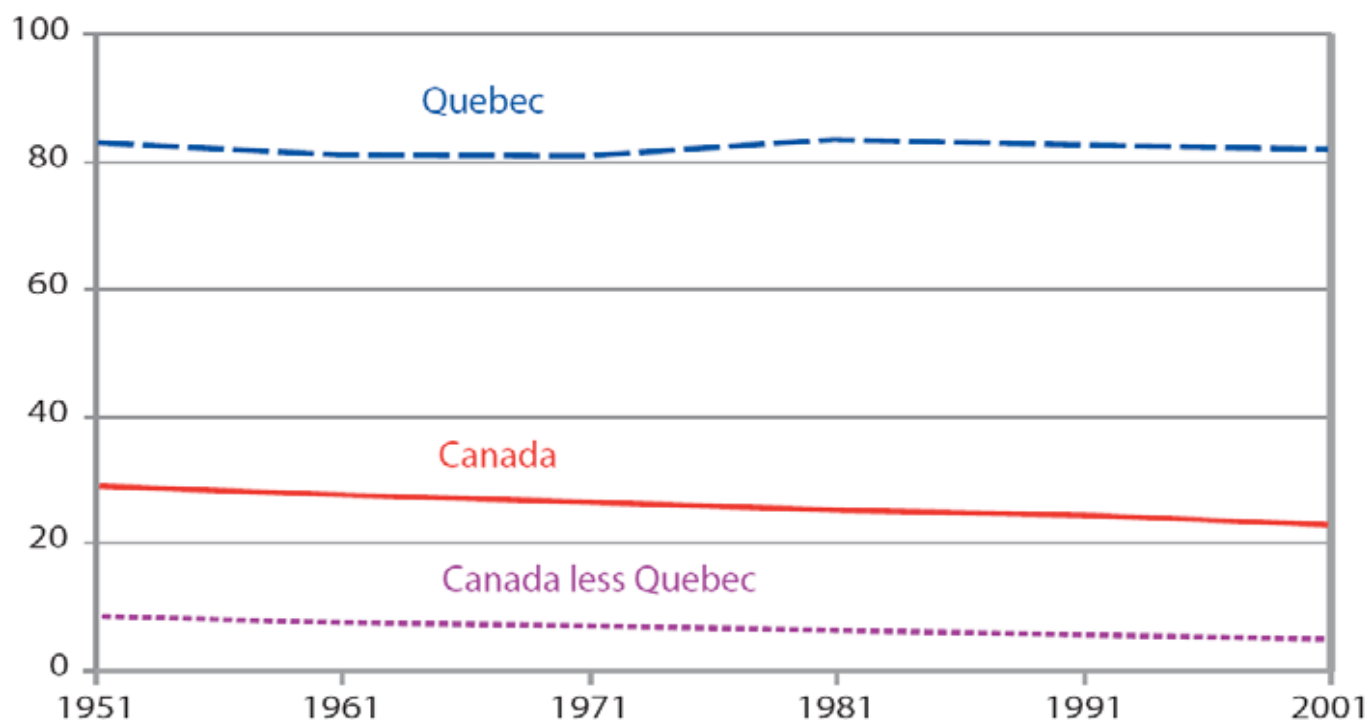
Dvojjazyčnost

- Na federální úrovni je Kanada od roku 1969 oficiálně dvojjazyčná
- Úředními jazyky jsou:
  - ▣ angličtina (59,7 % obyvatel)
  - ▣ francouzština (23,2 % obyvatel – až do roku 1850 ale převažovala nad angličtinou!)
- (alespoň) jeden z úředních jazyků ovládá 98,5 % obyvatel
- znalost jednoho z úředních jazyků je podmínkou k udělení občanství

Jazyky v provinciích a teritoriích

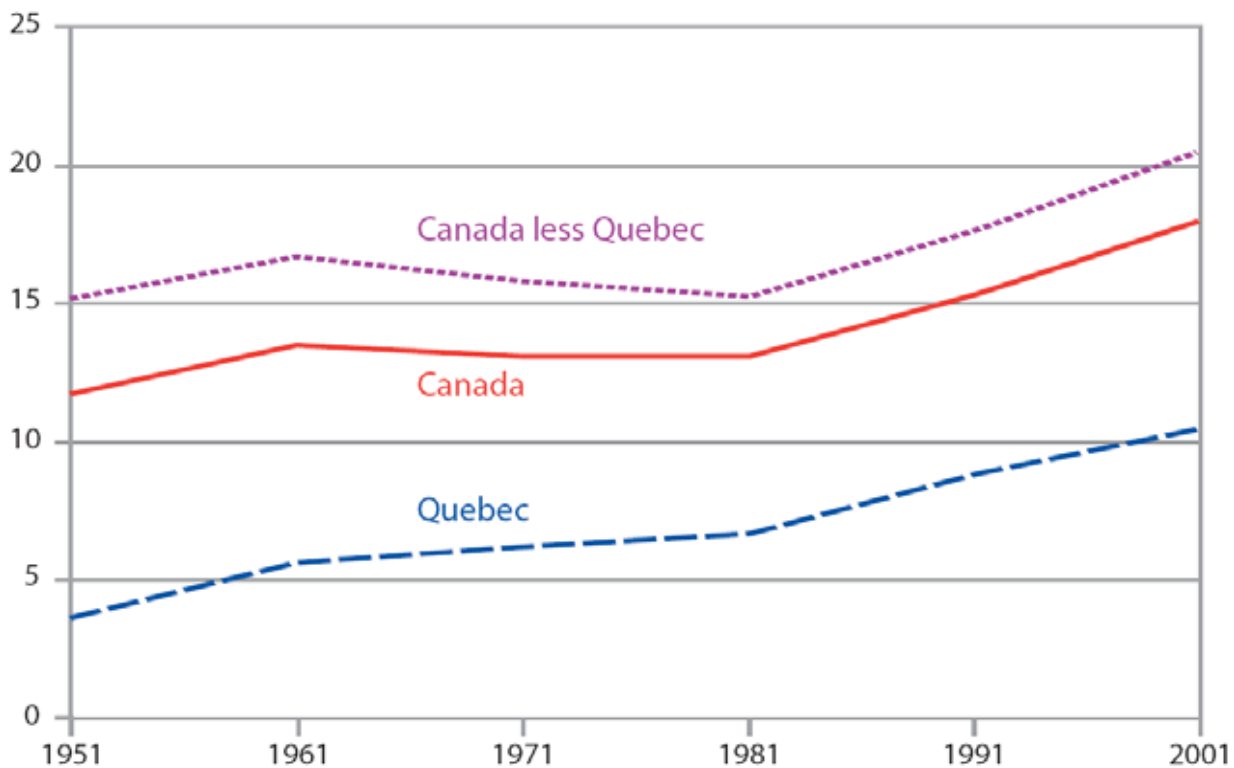
- V Québeku / Quebecu je jediným oficiálním jazykem francouzština (většina obyvatel se anglicky vůbec nedomluví)
- Provincie Nový Brunšvik je dvojjazyčná
- V ostatních provinciích je úředním jazykem formálně nebo neformálně angličtina, v Ontariu, Manitobě a v Novém Skotsku je nicméně v úředním styku používána i francouzština
- Teritoria musí povinně používat jako úřední jazyky angličtinu a francouzštinu, v Severozápadních teritoriích je uznáno jako úřední dalších 9 indiánských a inuitských jazyků (Chipewyan, Cree, Gwich'in, Inuinnaqtun, Inuktitut, Inuvialuktun, North Slavey, South Slavey, Tłıchǫ (dogrib)), v Nunavutu 2 inuitské jazyky (Inuktitut, Inuinnaqtun)

Francouzština

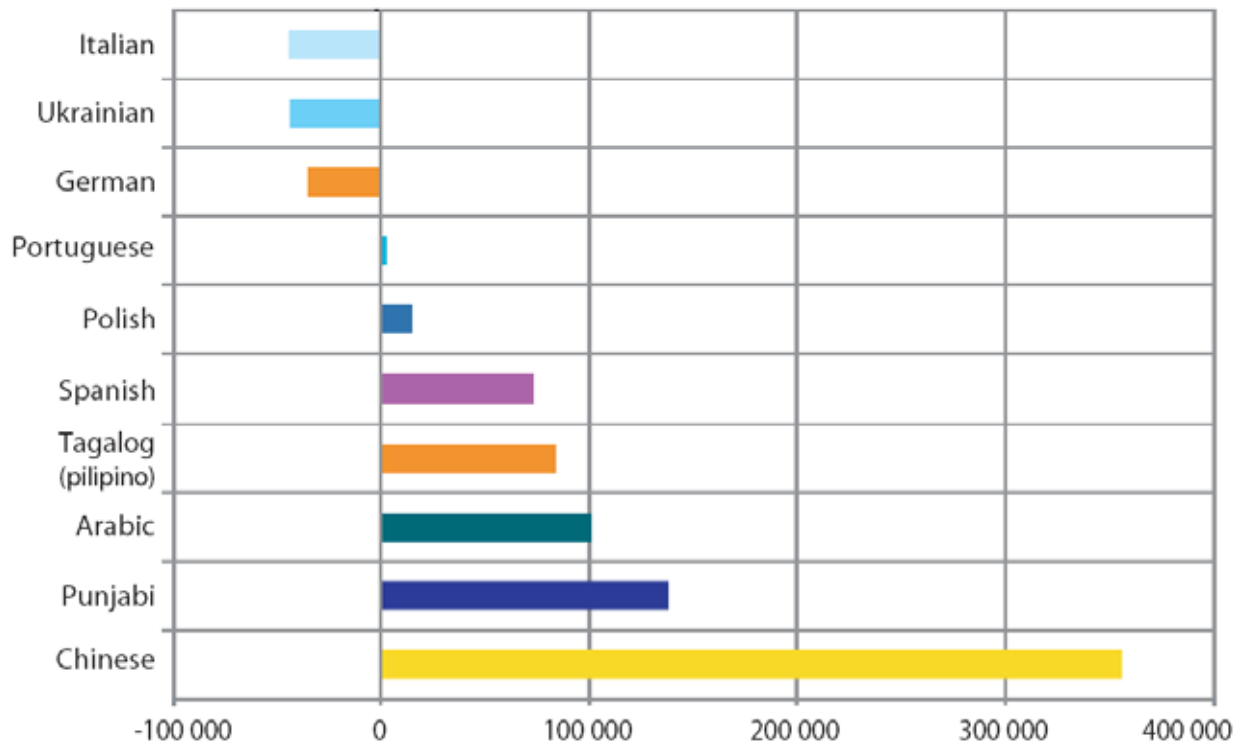
Podíl populace s francouzštinou jako mateřským jazykem 1951–2001

Allofonní obyvatelstvo (Allophones)

Podíl populace s mateřským jazykem odlišným od angličtiny a francouzštiny 1951–2001

Allofonní obyvatelstvo (Allophones)

Vývoj počtu 10 nejpočetnějších allofonních jazyků 1991–2001

Další jazyky

- Vzhledem k silné imigraci roste počet obyvatel, jejichž mateřským jazykem (jen pokud je dosud ovládán) není žádný z úředních jazyků (asi 1/5 populace, přes 5,5 milionu lidí):
  - Čínština (vč. hakka, mandarínštiny, aj.) (850 tis.)
  - itaština (470 tis.)
  - němčina (440 tis.)
  - paňdžábština (270 tis.)
  - španělština (250 tis.)
  - portugalština (214 tis.)
  - polština (208 tis.)
  - ...
  - čeština (25 tis.), slovenština (18 tis.)

Jazykové poměry provincií (2001)

Provincie/Teritorium	Počet obyvatel	angličtina (%)	francouzština (%)	jíný jazyk (%)
Ontario	11 285 550	71,6	4,4	23,7
Québec	7 506 581	6,0	81,0	7,1
Britská Kolumbie	3 868 875	74,1	1,5	24,3
Alberta	2 941 150	81,8	2,0	16,0
Manitoba	1 103 700	75,8	4,1	19,9
Saskatchewan	963 150	85,7	1,9	12,2
Nové Skotsko	897 570	93,0	3,8	3,0
Nový Brunšvik	719,710	64,7	32,9	1,7
Newfoundland a Labrador	508 075	98,4	0,4	1,1
Ostrov prince Edwarda	133 385	93,9	4,3	1,5
Severozápadní teritoria	37 105	78,1	2,6	19,0
Yukon	28 525	87,1	3,1	9,5
Nunavut	26 665	27,6	1,5	70,8

Ekonomika

- Kanada je jedním z nejbohatších států světa s vysokými příjmy na jednoho obyvatele
- Je členem OECD a skupiny G8
- ekonomika je tržní
  - ▣ Obecně je míra regulace vyšší než v sousedních USA, ale nižší, než je obvyklé v Evropě
- v minulém desetiletí ekonomika celkově rychle rostla a země si zachovala nízkou nezaměstnanost
  - ▣ v roce 2006 byla nezaměstnanost 6,3 % (nejvyšších hodnot dosahuje na Newfoundlandu a Labradoru – kolem 14,5 %)

Celková charakteristika

- Na počátku 20. století převážně zemědělský stát, poté rozvoj průmyslu
- Mezi přední světové ekonomiky se Kanada zařadila velmi rychle díky poválečnému období
  - ▣ 2. světová válka byla v Kanadě provázena výraznou konjunkturou (dodávky zbraní, potravin, strategických surovin do USA)
- Po roce 1945: urychlen geologický průzkum (⇒ rozvoj těžby) a budování hydroelektráren (⇒ rozvoj nových průmyslových odvětví, mj. i odvětví energeticky náročných)
- Nyní kanadské ekonomice dominuje sektor služeb (zaměstnává 3/4 Kanad'anů)
  - ▣ V zemědělství pracuje 325 tis. lidí, v průmyslu 2,3 mil., jen obchodem se zabývá 2,5 mil. lidí, dalších 1,7 mil. lidí pracuje ve zdravotnictví a sociálním systému, 1,0 mil. ve vzdělávání apod. ...
- mezi rozvinutými zeměmi je však Kanada výjimečná významem primárního sektoru, zejména těžby dřeva a ropy

Celková charakteristika

- Kanadská ekonomika je silně provázaná s ekonomikou USA (americký kapitál kontroluje ve většině odvětví 80–90 % produkce)
- Hospodářské vazby kanadských provincií a blízkých oblastí USA jsou mnohdy silnější, než mezi provinciemi navzájem (např. u Britské Kolumbie)
- Hospodářská úroveň provincií je vyrovnaná:
  - ▣ HDP/obyv. byl v roce 2006 v celokanadském průměru 44 tis. C\$
  - ▣ Nejvyšší byl v Severozápadních teritoriích (98 tis.), nejnižší na ostr. Prince Edwarda (31 tis.), Québec / Quebec je mírně podprůměrný (37 tis.), Ontario průměrné (44 tis.)

Těžba ropy

ENCANA™

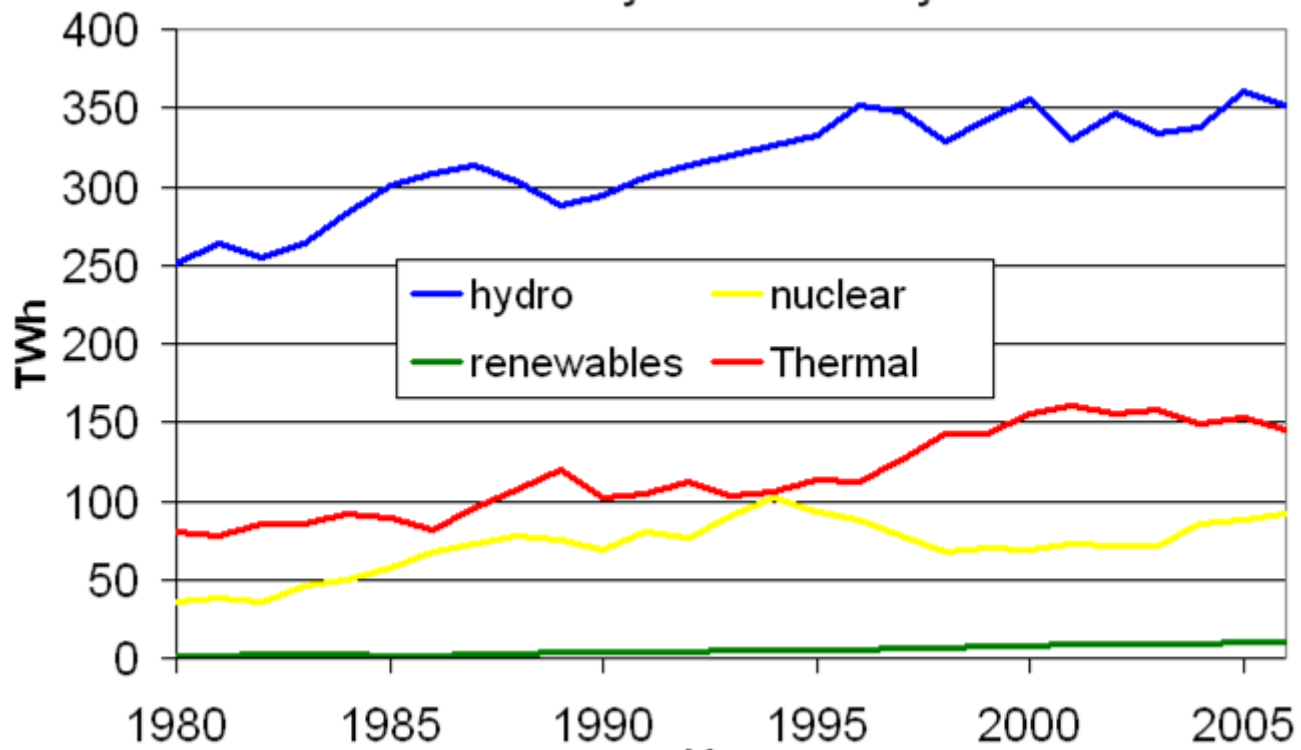

- Hlavní naleziště jsou v Albertě
- Hlavním těžařem je privátní **EnCana Corporation** se sídlem v Calgary, která je vůbec největším kanadským podnikem (roční obrat 16 mld. US \$).

Energetika

- Kanada je vývozcem energie (opět mezi vyspělými zeměmi poměrně výjimečná situace)
- Kanada má výrazné postavení (1.–3. místo na světě) v těžbě řady strategických surovin
- Největší příjmy má země ze značných zásob **zemního plynu** při východním pobřeží a **ropy** a plynu v Albertě a částečně i v Britské Kolumbii a v Saskatchewanu
  - ▣ Zásoby ropy jsou druhé největší na světě (za Saúdskou Arábií)
- Vysoké jsou i možnosti získávání vodní energie (provincie Québec / Quebec, Britská Kolumbie, Newfoundland a Labrador, Ontario, Manitoba)

Výroba elektrické energie

Těžba surovin

- Kanada je největším světovým vývozcem zinku a uranu
- ... a předním světovým vývozcem zlata, niklu, molybdenu, azbestu, titanu, platiny, kobaltu, síry, draselných solí
- těží se i řada dalších surovin, chybí jen bauxit

Černá a barevná metalurgie

- Rozvoj je umožněn obrovskými zásobami surovin a energie
- Černá metalurgie se soustřeďuje od Ontaria (Hamilton – polovina produkce, Sault St. Marie – pětina produkce), železná ruda je vlastní
- Barevná metalurgie se zaměřuje na výrobu hliníku, největší produkci má Québec / Quebec (Arbida), bauxit se dováží
- Další obory barevné metalurgie v menších městech (měď, zinek, olovo, kadmium)
- Uran se zpracovává v místech těžby (Uranium City) a v Ontariu v blízkosti ekonomických center země (Port Hope východně od Toronta)

Strojírénství a elektrotechnika

- Hlavní průmyslové odvětví
- Zaměřuje se na obry spojené s dopravou a energetikou
- Výroba automobilů – přesahy amerických firem (Ford, Chrysler, General Motors), vlastní kanadské značky ne
  - Centra: Montreal, Hamilton, Oshawa, Windsor (leží naproti Detroitu)
- Vyrábějí se i letadla (Toronto, Winnipeg, Montreal) a lodě (Vancouver, Victoria, Toronto, Montreal, Quebec)
- Výrazná je i výroba strojů pro potřeby papírenského průmyslu, těžební zařízení pro ropu, zařízení pro jadernou energetiku

Dřevozpracující průmysl, výroba papíru a celulózy

- Velmi bohaté zdroje
  - ▣ Lesy zabírají polovinu plochy země, přes 80 % lesů tvoří jehličnany
  - ▣ Těžba dřeva je pod přísnou kontrolou, lesy jsou využívány „udržitelně“
- Polovina produkce dřeva připadá na Britskou Kolumbii, pětina na Québec / Quebec
- Na prvních místech ve světě je Kanada v produkci **celulózy** a **novinového papíru** (vyváží se do USA), vyrábí se i nábytek, stavební řezivo, apod.
- Největší centra jsou v: Vancouver, Prince George, Edmonton, Ottawa

Těžba a zpracování ropy

- Kanada je soběstačná, ale místa těžby jsou jinde než hlavní centra spotřeby
- Nově objevená a využívaná ložiska jsou stále vzdálenější, s místy spotřeby je spojuje síť produktovodů
- Hlavní centrum těžby ropy a plynu je Alberta (až 90 % produkce)
  - ▣ zde přebytek, vývoz do USA
  - ▣ Východ země ropu dováží z Karibské oblasti
- Střediska petrochemie: Edmonton (oblast těžby), Sarnia (Ontario, koncové město ropovodu), přístavy (Quebec, Halifax), místa na trasách ropovodů (Calgary, Regina, Winnipeg, Toronto)

Potravinářský průmysl

- Navazuje na dříve v ekonomice dominantní zemědělství
- Jde hlavně o:
  - ▣ **Zpracování masa** a mléka (Ontario, Quebec)
  - ▣ **Zpracování ryb** (atlantské provincie a Britské Kolumbie)
  - ▣ **Výroba mouky** (prériijní provincie)

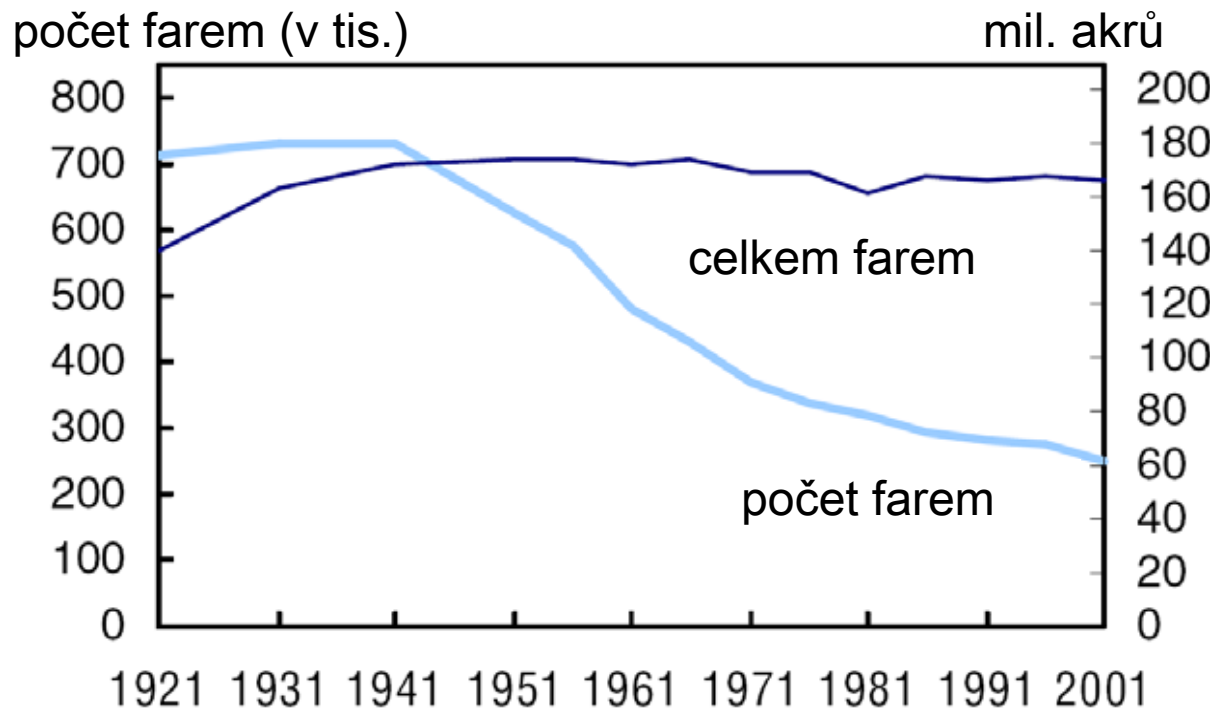
Zemědělství

- Zemědělsky se využívá jen 8 % rozlohy státu
- **kanadské prémie** jsou dnes jedněmi z nedůležitějších oblastí pěstování pšenice a ostatních obilovin
  - ▣ Rychlý rozvoj po roce 1872
  - ▣ parcelace půdy v oblasti dnešních prérijních provincií – tehdy se prodávaly farmy po 60 hektarech za 10 dolarů (přilákalo to desetitisíce kolonistů z Evropy i z USA)
  - ▣ Trvalý problém: nedostatek srážek (300–400 mm), nutné zavlažovací soustavy si museli budovat kolonisté sami
  - ▣ 30. léta: zjevné zaostávání, proto vládní **program obnovy prérijní farmy**:
    - se spoluúčastí státu vybudováno 5 tis. zavlažovacích soustav
    - zároveň úspěchy ve šlechtění odolnějších odrůd obilovin

Šlechtění: Kanada má velmi dlouhou tradici šlechtitelství (nutnost vyrovnat se s nepříznivým klimatem, krátké vegetační období) – obiloviny, olejniny, brambory, zelenina, ovoce

Zemědělství

- Základem zemědělství jsou privátní farmy (průměrná velikost je 676 ha, v préríjních provinciích dokonce kolem 1000 ha (ještě v roce 1961 jen 360 ha), výroba je velmi intenzivní (v zem. pracují jen 1,5 % obyvatel)

Rostlinná výroba

- Hodnotou produkce nižší než živočišná výroba, má ale většinový podíl (2/3) na exportu – Kanada je jednou ze „světových obilnic“
- Hlavní plodiny:
  - ▣ pšenice, ječmen, oves (prérijní pás)
  - ▣ Kukuřice (jižní Ontario a Québec / Quebec)
  - ▣ Olejniný (řepka, lněné semeno, hl. Manitoba)
  - ▣ Sója (Ontario)
- Dále všechny obvyklé plodiny (brambory, cukrová řepa), ovoce, apod., výjimečná je produkce medu a javorového cukru a šťávy

Živočišná výroba

- Další přídomek Kanady: „továrna na maso“
  - ▣ Masný skot: préríjní provincie
  - ▣ Skot na mléko a prasata: Ontario a Quebec
  - ▣ Drůbež: oblasti koncentrací obyvatel
  - ▣ Tradiční chov a lov kožešinové zvěře (norci, lišky, ondatry, nutrie, bobři; oblast lesů a sever)
- Další tradiční odvětví (nejstarší odvětví kanadské ekonomiky vůbec) je rybolov:
  - ▣ Atlantské pobřeží: sledě, tresky, tuňáci
  - ▣ Tichooceánské pobřeží: lososi

Zahraniční vazby

- Dlouhodobě aktivní bilance zahr. obchodu, jednoznačně nejdůležitějším obchodním partnerem jsou USA (82 % exportu a 69 % importu), na druhém místě EU (8 % / 10 %)
- Tradičními vývozními artikly jsou zemědělské produkty, dnes je ale podíl na vývozu nízký (kolem 5 %)
- Podobný je podíl dřeva na exportu
- Dnes převažují průmyslové výrobky (asi 2/3 vývozu):
  - ▣ Stroje a zařízení pro průmysl (1/5)
  - ▣ Automobily a dopravní prostředky (1/5)
  - ▣ Průmyslové výrobky (hlavně papír)
- Čtvrtinu exportu tvoří paliva a rudy

Regiony Kanady

- Tradiční je dělení Kanady na 5 ekonomicko-geografických regionů:
  - ▣ Atlantský (Newfoundland a Labrador, Nova Scotia, Nový Brunšvik, ostrov Prince Edwarda)
  - ▣ Centrální (Ontario a Quebec)
  - ▣ Prérijní (Manitoba, Saskatchewan, Alberta)
  - ▣ Pacifický (Britská Kolumbie)
  - ▣ Arktický (Yukon, Severozápadní teritoria, Nunavut)